

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

ЗАПОВЕД

№ РД09-255 / 22.032023 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация при спазване на изискванията на чл.66, ал.1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

УТВЪРЖДАВАМ:

Национална изпитна програма за провеждане на държавни изпити за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия код **212070 „Актьор”** със специалности: **2120701 „Драматичен театър“**, **2120702 „Пантомима“**, **2120703 „Куклен театър“** от списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл.6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Настоящата заповед да се доведе до знанието на директорите на училищата по изкуствата за сведение и изпълнение.

Контрол по изпълнението на Заповедта възлагам на Марина Василева – заместник-министър на културата.

22.3.2023 г.

X Найден Тодоров

Найден Тодоров
министър на културата

Signed by: Nayden Vladislavov Todorov

Приложение

**НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПИОО	Наименование
Професионално направление:	212	Музикални и сценични изкуства
Професия:	212070	Актьор
Специалности:	2120701	Драматичен театър
	2120702	Пантомима
	2120703	Куклен театър

Утвърдена със Заповед № РД *09-155/12.03.* 2023 г.

София, 2023 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА:

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на задължителен държавен изпит по теория и практика на професията за придобиване на III степен на професионална квалификация по професията 212070 „Актьор“ със специалности: 2120701 „Драматичен театър“, 2120702 „Пантомима“, 2120703 „Куклен театър“, съобразно списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от ЗПОО.

Целта на настоящата национална изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетенции на обучаваните, изискващи се за придобиване трета степен на професионална квалификация по изучаваната професия и специалност.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Задължителният държавен изпит за придобиване на професионална квалификация се провежда в съответствие с изискванията на ЗПОО и НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА:

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

1. За част по теория на професията:

А. Формат и учебно съдържание.

Б. Критерии за оценяване.

2. За част по практика на професията:

А. Изисквания за съдържанието на индивидуалните практически задания.

Б. Критерии за оценяване.

III. ФОРМАТ И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ:

1. Задължителният държавен изпит за придобиване на професионална квалификация се провежда в две части:

а) част по теория на професията;

б) част по практика на професията.

2. Задължителният държавен изпит в частта му по теория на професията се провежда във формата на писмен тест, съставен от три модула.

3. Времетраенето на изпита в частта му по теория на професията е до 4 (четири) астрономически часа, разпределени както следва: първи модул – 40 минути, втори модул – 80 минути, трети модул – 120 минути.

4. Тестовият комплект за писмен тест се съставя в училището от база данни с въпроси по темата, изтеглена в Министерството на образованието и науката на основание на чл. 3, ал. 2 от НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г.

5. Задължителният държавен изпит по част практика на професията се състои в изпълнение на роля (персонаж) по индивидуално задание в съответствие с компетенциите за трета степен на професионална квалификация, на основание на НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г.

6 Продължителността на изпита по чл. 1, ал. 2, т. 1 НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г. в частта му по практика на професията е до три последователни дни и не повече от 6 астрономически часа дневно.

7. Дейностите и задълженията на комисиите за подготовка, организиране и провеждане на изпитите и на директора са разписани в чл. 4 от НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г.

8. Съставът на комисиите за подготовка и оценяване на изпита в частта му по теория на професията и за провеждане и оценяване на изпита в частта му по практика на професията, се определя в съответствие с чл. 35, ал. 1 - 3 от ЗПОО.

9. Оценяването на писмените работи от изпита в частта му по теория на професията се извършва от комисията в съответствие с чл. 14 от НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г.

10. Оценяването на произведенията от изпита в частта му по практика на професията се извършва от комисията в съответствие с чл. 15 от НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г.

11. Оценките поставени от изпитните комисии за част по теория на професията и за част по практика на професията са окончателни и не подлежат на промяна.

12. В определеното в графика време и място за провеждане на задължителния държавен изпит - част по теория и част по практика на професията, учениците се явяват с документ за самоличност.

IV. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ:

1. Оценяването на резултатите от задължителния държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация се извършва в точки, както следва:

- в частта по теория на професията – максимално 100 точки;
- в частта по практика на професията – максимално 100 точки.

2. Всеки изпит се счита за успешно положен при успешното полагане на двете му части – част по теория на професията и част по практика на професията. Всяка част от изпита е успешно положена при постигане на 50 на сто от максималния брой точки.

3. Окончателната оценка се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява по формула: окончателната оценка в брой точки е равна на $0,5 \times$ получения брой точки от част по теория на професията + $0,5 \times$ получения брой точки от част по практика на професията.

4. Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки \times 0,06.

5. Окончателната оценка от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател слаб;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател среден;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател добър;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател много добър;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател отличен.

V. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ:

Учебното съдържание за писмения тест по теория на професията включва въпроси от следните теоретични дисциплини:

1. **История на театъра**
2. **Драматургичен анализ**
3. **Вокална подготовка**

Писменият тест е съставен от три модула:

А. Първи модул - 25 въпроса със затворен отговор от учебното съдържание по дисциплините: История на театъра – 12 въпроса, Драматургичен анализ – 7 въпроса, Вокална подготовка – 6 въпроса. Всеки верен отговор носи по 1 точка. Максималният брой точки от първия модул на теста е 25 точки.

Б. Втори модул - включва 25 въпроса с отворен отговор от учебното съдържание по дисциплините: История на театъра – 12 въпроса, Драматургичен анализ – 7 въпроса, Вокална подготовка – 6 въпроса. Всеки верен отговор носи по 2 точки при пълен отговор. Максималният брой точки от втория модул на теста е 50 точки.

В. Трети модул – развиване на въпрос с разширен отговор. Писмената работа е в обем до четири страници. Максималният брой точки от третия модул на теста е 25 точки. Оценка се извършва въз основа на критериите, определени в Раздел V на програмата „Система за оценяване”, съобразно учебното съдържание към съответната тема.

Учебно съдържание по вокална подготовка:

Вокално пеене, певческа стойка и дишане. Динамика и ритмика. Български фолклор. Народни инструменти и фолклорни области. Хорово изкуство. Формации, видове човешки гласове. Опера-видове. Музикални жанрове, стилове, особености.

Учебно съдържание по драматургичен анализ:

Същност и развитие на драматургичния анализ. Драматургичният анализ през вековете и специфичните му характеристики. Откриване на епоха в драматургично произведение. Видове драматургични жанрове. Представители на чуждестранната и българската драматургия.

Учебно съдържание по история на театъра:

Античен театър, Средновековие, Ренесансов театър, театър по времето на Класицизма, театър през XIX- XXв. Системата на Станиславски. Съвременни актьорски тренинги. Зараждане и развитие на българския театър. Българска драматургия.

III модул: Въпроси с разширен отговор

Въпрос № 1.

Античен театър –изграждане на образ в античната драматургия

- Зараждане на театъра – Дионисиеви празници; делото на Пизистрат – 3 т.
- Архитектурно и административно устройство на театъра – 3 т.
- Маски, костюми, декори – 1 т.
- Антична музика и инструменти – 1 т.
- Есхил, Софокъл, Еврипид, Аристофан – 8 т.
- Тема, идея, основен конфликт на произведение по избор /„Прикованият Прометей“, „Едип цар“, „Антигона“, „Жените в народното събрание“/ - 5 т.

Въпрос № 2.

Уилям Шекспир – не епоха, а за всички времена

- Ренесансът в Англия – 3 т.
- Уилям Шекспир - драматургия. Исторически драми, комедии, трагедии – 10т.
- Сонети – 3 т.
- Тема, идея, основен конфликт на произведение по избор /“Ромео и Жулиета““, „Сън в лятна нощ“, „Крал Лир“, „Двамата веронци“/ - 5 т.

Въпрос № 3.

Комедия дел арте – изкуство на импровизацията, висше актьорско майсторство и в съвременния театър

- Италианско възраждане – 6 т.
- Комедия дел арте – комедия на маски, пантомима, танц и песен – 10 т.
- Италия от XVI век – училище за европейски театър – 3 т.
- Защо комедия дел арте е идеал и за съвременния актьор - 2 т.

Въпрос № 4.

Музикално сценични жанрове и хорово изкуство

- Певчески гласове: видове -2 т.
- Видове вокални ансамбли и хорови формации -7 т.
- Музикално-сценични жанрове: балет, опера, мюзикъл – 5 т.
- Опера: възникване и развитие – 7 т.

Въпрос № 5.

Необходимост от обучение. „Системата на Станиславски“ в търсене на психологическата истина

- Константин С. Станиславски – живот, посветен на театъра – 3 т.
- Първата фигура в театъра на психологическия реализъм – 5 т
- Тялото и съзнанието – психофизическа цялост – 3 т.
- Системата – метод на физическите действия, техники за релаксация и концентрация, „творческото око“, емоционална памет – 10 т.

Въпрос № 6.

Руски театър XIX век – „златен век“ в развитието на поезията, прозата, драматургията и театъра

- Русия през XIX и XX век – възход на литературата, поезията и театъра. Преставители – 9 т.
- Музика – представители – 3 т.
- Николай Гогол – тъжният човек и гениален комедиограф – Тема, идея, основен конфликт на произведение по избор /“Женитба“, „Ревизор“/ - 9 т.

Въпрос № 7.

Антон Павлович Чехов – новатор, епоха в театралното изкуство, повлиял на цялата съвременна и модерна драматургия

- Биография – 6 т.
- Разкази за драматургия – 6 т.
- Тема, идея, основен конфликт от произведение по избор /“Трите сестри“, „Чайка“, „Вишнева градина“/- 9 т.

Въпрос № 8.

Български театър – възникване и развитие.

- Училищни тържества – основа на театралния диалог и българската театрална традиция – 9 т.
- Преводни пиеси – 2 т
- Първи български автори – Добри Войников, Сава Доброплодни, Васил Друмев – 10 т.

Въпрос № 9.

Български театър – съвременни тенденции и драматургия.

- Родна драматургия – Иван Вазов, Петко Тодоров, Пейо Яворов, Йордан Йовков, Ст.Л. Костов, Станислав Стратиев, Стефан Цанев, Йордан Радичков - 10 т.
- Изграждане на професионален български театър - 6 т.

- Тема, идея, основен конфликт на произведение по избор /“Двубой“, „Змейова сватба“, „Суматоха“/ - 5 т.

Въпрос № 10.

Актьорски тренинг през XX век

- Психологически театър – Константин С.Станиславски, Лий Страсбърг, Михаил Чехов - 7 т.
- Актьорът и неговото обучение в театралната визия на Всеволод Мейрхолд и Бертолд Брехт – 7 т.
- Тренингът като основна репетиционна техника – Йежи Гротовски, Питър Брук, Еуженио Барба - 7 т

Критерии за оценяване по част теория на професията:

№	Критерии за оценяване по теория на професията и специалността	Макси мален брой точки
1.	Тест – първи модул, двадесет и пет въпроса със затворен отговор	25
2.	Тест – втори модул, двадесет и пет въпроса с отворен отговор	50
3.	Тест – трети модул, въпрос с разширен отговор	25
3.1	- степен на обхващане на проблематиката - 21	
3.2	- познаване и владеене на терминологията - 2	
3.3	- логична структура на изложението - 1	
3.4	- граматически правилен език и стил - 1	
	Общо брой точки	100

Забележка: Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор с точност до 1.

VI. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ:

Задължителният държавен изпит за придобиване на професионална квалификация - **част по практика на професията** се провежда по индивидуално задание по практика и се състои в изпълнение на индивидуално практическо задание.

Индивидуалното практическо задание се поставя и възлага с протокол от назначена със заповед от директора комисия по чл. 4. ал.1, т. 5 от НАРЕДБА № 1 от 19 февруари 2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от

28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г. Индивидуалното практическо задание включва създаване и изпълнение на роля (персонаж) по специалността.

Индивидуалното практическо задание се разработва по следния начин:

Темата на всяко индивидуално практическо задание се предлага от ученика и се обсъжда с ръководителя-консултант, определен със заповед на директора на училището.

Индивидуалното задание се разработва от комисията по провеждане на ЗДИППК в частта му по практика на професията по образец, като се предоставя на зрелостника срещу подпис и съдържа:

Наименованието на темата, ролята и пиесата, както и всички изисквания, свързани с реализацията им.

Национална изпитна програма по професия АКТЬОР, част практика на професията и специалността

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Задължителният държавен изпит в частта практика на професията за специалност "Драматичен театър" се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Задължителният държавен изпит в частта практика на професията за специалност "Драматичен театър" се състои от изпълнение на роля от избрана пиеса на сцена.

Таблица № 1

№	Критерии за оценяване Специалност Драматичен театър	брой точки
1.	Изпълнението отговаря на поставеното задание	10
2.	Култура на тялото и речта	20
3.	Създаване на логика на действията в ролята	25
4.	Темпоритъм на действието	25
5.	Вътрешна и външна характерност на образа	10
6.	Представяне на ролята пред комисията	10
	Общо брой точки	100

Примерни теми за индивидуални практически задания :

Тема №1.

Роля в жанра на трагедията.

Тема №2.

Роля в жанра на комедията.

Тема №3.

Роля в жанра на сатирата.

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Задължителният държавен изпит в частта практика на професията за специалност "Куклен театър" се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Задължителният държавен изпит в частта практика на професията за специалност "Куклен театър" се състои от изпълнение на ролята с кукла (маска) и в жив план на сцена.

Таблица № 2

№	Критерии за оценяване Специалност Драматичен театър	брой точки
1.	Изпълнението отговаря на поставеното задание	10
2.	Изразителност на ролята в сценични условия.	10
3.	Провеждане на сценично действие с кукла.	25
4.	Темпоритъм на действието	20
5.	Осъществяване на гласово-говорна връзка с куклата.	25
6.	Представяне на ролята пред комисията	10
	Общо брой точки	100

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема № 1

- Изработване на роля с кукла марионетка по зададена драматургия.
- Изработване на роля в жив план (маска) по зададена драматургия.

Тема № 2

- Изработване на роля с кукла със задно водене по зададена драматургия.
- Изработване на роля в жив план (маска) по зададена драматургия.

Съдържание на индивидуалното практическо задание:

Задължителният държавен изпит в частта практика на професията за специалност "Пантомима" се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Задължителният държавен изпит в частта практика на професията за специалност Пантомима се състои в изпълнение на ролята на празна сцена и със зададен реквизит.

Таблица № 3

№	Критерии за оценяване специалност Пантомима	брой точки
1.	Изпълнението отговаря на поставеното задание	10
2.	Убедително и достоверно пресъздаване на задания етюд	20
3.	Изразителност на характера, историята, конфликта и действието	20
4.	Работа с въображаеми предмети и пантомимна техника	20
5.	Умения да ползва езика на тялото, мимиката и жеста, ритмичност.	20
6.	Представяне на ролята пред комисията	10
	Общо брой точки	100

Примерни теми за индивидуални практически задания:

Тема№1

- Изработване на роля по зададен сценарий от класическата пантомима.

Тема№2

- Изработване на роля в стила на драматичната пантомима без реквизит.

Тема№3

- Изработване на роля в стила на образната пантомима с реквизит.

VII. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Захава, Б. Е., Майсторството на актьора и режисьора, Наука и изкуство, София, 1997.
2. Кристи, Г., Възпитаване на актьора по школата на Станиславски, Наука и изкуство, 1979.
3. Борисова, Д., Алхимия на актьорския глас, Българска книжарница, София, 2006.
4. Сотирова, Е., Техника на говора, Наука и изкуство, 1983.
5. Кох, И. Е., Основи на сценическото движение, Наука и изкуство, София, 1974.
6. Георгиева, М., Българска сценическа реч, Наука и изкуство, София, 1968.
7. Ганева, М., Подготовката на актьора. Школи, методи и упражнения по актьорско майсторство, Гутенберг, 2007.
8. Кръстева, О., Театърът през вековете, Отечество, София, 1980.
9. Пенев, П., История на българския драматически театър, Наука и изкуство, София, 1975.
10. Павис, П., Речник на театъра, Колибри, София, 2002.
11. Проф. Ив. Чипев, Б. Матанов, Художествено слово, Наука и изкуство, София, 1975.
12. Николова, Р., Актьорският тренинг през XX век, Проф. Петко Венедиктов, 2007.
13. Маленов, С, Трудът М, Валентин Траянов, София, 2005.
14. Бело Шули, Кукленият театър и малкият зрител, Хасково, 1998.
15. Юбилеен сборник Куклено изкуство, ВИТИЗ, София, 1992.
16. Юбилеен сборник 50 години висше образование за куклен театър, НАТФИЗ, София, 2012.
17. Илиев, А., Обща теория и практика на пантомимата в 5 тома, Фосфорус, Сонита,

Пловдивски университет, 1993-2020.

18. Инджев, В., Пантомимата, Наука и изкуство, София, 1987.

19. Страсбург, Л., Развитието на метода, Изток- Запад, София, 2016.

20. Чехов, М., За техниката на актьора, Изток-Запад, София, 2016.